

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА III ◇ БРОЈ 66. ◇ 25. СЕПТЕМБАР 1975.

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

НА ИЗМАКУ СЕЗОНЕ — У СЕПТЕМБРУ — ГОТОВО СВИ ХОТЕЛИ СУ БИЛИ ПУНИ

ГОСТИ И ДОМАЋИНИ — ПРИЈАТНО ИZNЕНАЂЕНИ

Иако је познат као најпопуларнији за одмор, септембар је ове године изненадио својом лепотом не само много бројне гости, већ и домаћине. Може се слободно рећи да вријеме за плажу није ограничено само на неколико пријеподнечних и послијеподнечних часова: дуж читаве ривијере, од Јаза до Будварица, купачи се могу видjetи непрекидно од раног јутра, па док мрак не почне да их тјера. Када се ово има у виду, није тешко схватити зашто су готово сви хотели пуни, зашто многи гости, који за то имају услова, изјављују да ће остати на одмору све док буде овакво вријеме и зашто се на будванској ривијери сада налази — у хотелима, одмаралиштима и у домаћинства — преко 15.000 домаћих и страних туриста. Колико је велико њихово интересовање за плаже од Будве до Петровца, односно до које је мјере лијепо вријеме и изненадило угоститеље, најбоље потврђује случај који се одиграо у Основној организацији удруженог рада „Авале“ Будва. Ових дана, најме, једна група туриста је сатима чекала испред рецепције на смјештају. Рачунајући да, као и ранијих година, неће стићи сви који су најавили дојазак, у појединим објектима дошло је до такозваног „пребукирања“ па су искрли проблеми око смјештаја гостију. У жељи да им се издаје у сусрет, с рецепције су називали један за другим остале објекте, али свуда је било пуно.

Сезона ће, како су нам сапоштили у Туристичком савезу општине, трајати до краја октобра, и то захваљујући већ најављеним скуповима шумара, спортиста, представника биоскопских, производних и предузета за промет филмова. Очигледно је, међутим, да постоје услови да се закорачи и у зимску сезону, али се, најжалост, на томе још не ради довољно.

ПОШТА И ИНФОРМАТИВНА СЛУЖБА — „УСКА ГРЛА“

Не заносећи се импозантним резултатима — у току јула на будванској ривијери било је око 50 хиљада туриста, осам до девет пута више него што она има становника — у Туристичком савезу општине указују на такозвана „уска грла“ која коче још

У ТРЦИ ЗА ЗАРАДОМ НЕ СМИЈУ СЕ ЗАБОРАВИТИ ГОСТИ — ЊИХОВЕ ЖЕЉЕ, МОГУЋНОСТИ И ПОТРЕБЕ

Свети Стефан

три кабине, обављено преко 7000 телефонских разговора, а упућено је 17.000 телеграма и преко милион писама и разгледница! Иако се често сатима чекало на разговор, савремен је сигурно да ни 10% потреба није задовољено, а и да се не говори о готово неподношљивим условима под којима су услуге пружане у мјесним центрима на будванском ривијери. Још један податак најбоље ће илустровати „загушеност“ ПТТ службе: тек четврдесетпети пут је један гост из Светог Стефана успио да добије Будву!

Иако овог лета, такорећи, није било дана када се гости нијесу могли купати — чак и онда када је у читавој Европи владало невријеме — овом подручју се, из неразумљивих разлога, не дају више метеоролошки подаци преко средстава јавног инфо-римисања, а они су — опште је познато — врло важни приликом одлучivanja где ће се провести годишњи одмор. Још увијек се довољно не схвата значај информативне службе. А уз познатна улагашњу би могао да организује Туристички савез, тако да би се гости могли редовно обавештавати о свему што их

интересује и не би се догађало да „шетају“ од једне до друге агенције, где добијају често „осакаћена“ обавještajna. Да се у овом погледу пошило не један корак уназад,

довима возње у Италији, а сада се узалуд трага за обавještajem на најповољнијим везама на нашем приморју.

ВЕОМА ЈЕ ВАЖНО ДА ЛИЋЕ НАМ СЕ ГОСТ ВРАТИТИ

У Туристичком савезу истичу да је општа туристичка пропаганда веома лоша: са 400.000 динара — а у ту суму урачунати су лични доходи и остали материјални расходи — не може се ништа значајије постићи на том пољу. Не располаже се општим туристичким проспектом, а постојеће залихе већ су при крају. Ни квалиитет услуга није на завидном нивоу, па би и о томе требало посветити више рачуна: од тога како га дочекујемо, прихватамо и испраћамо, великим дијелом зависи да ли ће нам се гост поново вратити и — што је такође веома важно — да ли ће другима препоручити да дођу на будванску ривијеру.

Септембар је, као што смо већ истакли, премашојо сва очекивања и прорачуне угоститеља и све планове туриста. Сасвим сигурно, може

Ноћни клуб „Хаваји“

се рачунати да ће велики број гостију, који у току овог мјесеца бораве на нашој ривијери, поново одабрати септембар за годишњи одмор. Они ће, највероватније, и другима препоручити овај мјесец за рекреацију, поготову што у њему нема гужве ни свега онога што зна да загорча одмор. Потребно је, значи, припремити се да се тим гостима поклони одговарајућа пажња, а у првом реду не дозволити да се у трци за зарадом заборави на њихове захтјеве и потребе.

ЗА ОСАМ МЈЕСЕЦИ — 150 ПРЕКРШАЈА

ПОШТО ОВИХ ДЛНА „пресушију“ ријека аутомобила Јадранском магистралом, са билансом туристичког промета, може се утврдити бројност испада нежељених гостију. О том променом били су информисали смо се у Одјељењу за унутрашње послове Скупштине општине Будва.

У току протеклих осам мјесеци на подручју будванске општине регистровано је 150 кривичних дјела, чији су извршиоци у 120 случајева остали непознати. Приликом откривања виновника недозвољених радњи, када се тиче општег криминалитета, није забиљежен ни један случај са подручја ове општине. Ове године није било разбојништава, тежих крађа, силовања и сличних кривичних дјела. Највеће отешење које је нанијето

ВЈЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ, У 120 СЛУЧАЈЕВА ИЗВРШИОЦИ СУ ОСТАЛИ НЕПОЗНАТИ

појединачу је крађа у вредности од 11000 динара. Са станице у Будви украден је аутобус предузећа „Аутопревоз“ из Чачка — ООУР Требиње, који још увијек није пронађен.

Против нарушилаца јавног реда и мира поднијето је 55 пријава, и то двадесетдесет више због туче, а остала се односе на дрско понашање, омаловажавање и спречавање службених органа у вршњу њихове дужности.

Према броју пријава против нарушилаца јавног реда и мира може се рећи да је Будва овог лета била миран град, с обзиром на то да у току сезоне достигне пет пута више становника и да је у погледу структуре

гостију она у правом смислу ријечи европски град.

Ове сезоне забиљежено је и више саобраћајних удеса, најчешће због непрописне вожње и неприлагођавања брзине условима на путу.

У Одјељењу унутрашњих послова истичу да су радне организације на плану самозаштите урадиле више него икада раније. Остварена је тијесна сарадња са организацијама задуженим за одржавање реда и чување имовине. Радне организације биле су носиоци сузбијања негативних појава, и само захваљујући томе што су свуда биле присутне будне очи грађана није било већег броја кривичних дјела.

РЕГИОНАЛНО САВЈЕТОВАЊЕ ССРН

ШТА ЈЕ УРАЂЕНО НА ОПИСМЕЊАВАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ

РЕГИОНАЛНИМ сјвјетовањем, које је одржано 19. септембра у Будви, завршен је циклус савјетовања у најшој Републици на тему реализација акционог програма описмењавања и основног образовања одраслих, које су организовали Секретаријат Предсједништва Републичке конференције ССРН и Савез синдиката Црне Горе. Поред представника шест приморских општина (Херцег-Новог, Котора, Тивта, Будва, Бара и Улциња) савјетовању су присуствовали Ненад Ђућин, предсједник Републичке конференције ССРН, Петар Ракочевић, секретар Републичке конференције ССРН, представници других заинтересованих органа и институција из наше републике и општине, као и представник Просвјетно-педагошког завода из Цетиња.

На почетку савјетовања Петар Ракочевић истакао је да је циљ овог скупа, као и свих сличних који су већ одржани у осталим дјеловима Црне Горе, да се сагледа шта је урађено на акционом програму описмењавања и образовања одраслих, који је недавно усвојен, и да ли се предузимају организоване мјере да се прекину „извори“ даљег настања неписмености и заустави осипање ученика између четвртог и петог разреда основне школе. Затим у којој мјери су обухваћена школообавезна дејца основним образовањем, како се решавају проблеми описмењавања, односно дошколовања полуписменог становништва у радном односу, како се ови послови финансирају и у којој мјери су на њима ангажоване ради и друге друштвено-политичке организације?

На савјетовању је истакнуто да проблем елементарне неписмености, као и осипања ученика послије четвртог разреда основне школе на овом подручју изузимају барску и улцињску општину, није изражен као у неким другим крајевима наше републике. Док је проценат неписмености у улцињској и барској општини забрињавајуће висок, у осталим приморским општинама он се креће од три до пет одсто, и то су претежно лица старија од четрдесет година, махом досељена из других крајева.

У улцињској општини основним образовањем није обухваћено од 45 до 50 одсто школообавезне дејце, претежно од 14 до 15 година старости, што указује на опасност даљег пораста броја неписмених. У овој комуни на почетку школске године скоро 200 ученика није могло да настави школовање у вишим разредима основне школе. И тамо где постоје услови за настављање школовања послије завршеног четвртог разреда, осипање ученика, нарочито женске дејце, врло је велико. То је истакнуто „резултат“, традиционалног односа породице према женској дејци, па се апелује на руководства друштвено-политичких организација да усмјерје своје акције као би се и у тим срединама скришиле анахронске навике и правила понашања и прекинули традиционални разлози због којих женска дејца остају „слијепа“ код очију. Ако се то друштвично не може постићи, онда не треба презати ни од административних мјера.

У општинама бококоторског залива и у Будви ситуација је — како у погледу елементарне неписмености, тако и што се типично осипања ученика послије четвртог разреда основне школе — задовољавајућа. Основним образовањем обухваћена су сва дејца школског узраста, а осмогодишњу школу завршава око 99 одсто ученика, што значи да је осипање ученика незнатно.

На савјетовању је посебно указано да не би било добро, чак ни у комунама где су проблеми најизраженији, да се појављују дилеме: да ли акцију усмјеравати на обухватање дејце редовним школовањем или на описмењавање и образовање одраслих. Све ове задатке треба ставити у равноправан однос и њихово решавање сматрати једнако обавезним. У расправи се поставило питање финансирања ових послова, па је предложено да би било добро проучити иску-

Учесници савјетовања

ства титоградске општине, где је у завршној фази процес формирања Самоуправне интересне заједнице за описмењавање и образовање одраслих. Препоручено је да се испитају могућности формирања ових институција и у осталим комунама.

Узимајући учешћа у раду савјетовања, Ненад Ђућин је нагласио да су организатори имали и других могућности да добију до увида у стање из ове области и ток реализације акционог програма, али су се одлучили за овај метод због тога што он пружа најбоље могућности договора за конкретну акцију, а то је на овом скупу изостало. Но, ако је таква шанса овом приликом измакла, то не значи да се не може у било којој фази акције то урадити.

Говорећи о значају описмењавања и образовања, Ненад Ђућин је посебно истакао да је акција започета у вријеме када се наше друштво среће с бројним материјалним проблемима, па ће се и овом приликом

у ССРН у свим приморским општинама одвијају према плану. Правила, одлуке и остале нормативне акте, потребна за конституисање мјесничких и општинских конференција, већ су донијета или су у фази усвајања. Одређени су рокови за спровођење избора у мјесним заједницама, тако да бити конституисане, општинске конференције Социјалистичког савеза у предвиђеном року.

Вођени су разговори и о кадровским рјешењима у општинским организацијама ССРН и мјесним заједницама. С тим у вези, наглашено је да треба посветити највећу пажњу избору квалификованих кадрова у мјесним организацијама,

УВОД У САМОУПРАВЉАЊЕ

Инспекцијска контрола и прекршајна одговорност

ИНСПЕКЦИЈСКОМ контролом олакшава се организацијама удруженог рада да благовремено отклањају неправилности и да спроводе одговарајуће превентивне мјере. Она се организује на основу законских прописа, спроведе је, по правилу, инспекцијске службе из бројних области друштвеног и привредног живота. Тргишићи инспекције обављају инспекције органа управе Федерације, република, покрајина и општина. Њихов, задатак је да контролишу да ли се ради организације и појединци придржавају законских прописа којима се регулише промет робом и обављање трговинских и још неких услуга, нарочито у погледу цијена, стандарда и прописа о квалитету.

Тргишићи инспектори имају право да у границима својих надлежности прегледају робу одређену за продају, пословне простираје, уређаје, књиже, уговоре и документа која омогућују увид у пословање ради организације. У цијelu заштите друштвених интереса, свака служба интересе контроле дужна је да траји и чини инспектору пружи потребне подат-

катог друштвеног задатка. Она не смије да се поводи никаким другим изузев да слизији законске прописе које треба да јој буду путоказ у раду.

Инспекција утврђује крешења прописа о цијенама, обавезним стандардима о квалитету робе и све што представља накнадној дјели различитог степена одговорности. У зависности од тежине прекршаја зависи и поступак који ће инспекција покретати у сваком конкретном случају. Када установи да је почињено кривичној дјели или привредни преступ, трагишићи инспектор је дужан да поднесе јавни туџиони захтјев за покретање поступка. Ако се у дјеловању прекриција стичу елеменати бића неког прекршаја, тада је инспекција дужна да судији за прекршаје поднесе захтјев за покретање поступка због почињеног прекршаја. Када се организација удруженог рада није придржала прописе о цијенама, инспектор ће издати рјешење о одузimanju разлике између цијени по којој је роба купљена, односно продата, и оне по којој је организација удруженог рада била дужна да робу купи, односно прода. Да би овај задатак био обављен стручно и квалитетно, инспекција мора бити на висини тог дели-

претрпани и другим предметима, веома споро реагују на пријаве и захтјеве инспектора, па се доказивање протеже у бесконачност, због чега ефекти цијеле акције чинију какви би у одређеним тренуцима требали да буду.

Инспектори имају право да за почињене прекршаје у области промета робом на лицу јавног изричу одређене казне.

За доказивање кривичног дјела (када се накупци баве купопродајном размјеном производа) потребни су необориви докази, а за њихово прибављање неопходни су напор и стручност, јер је ријеч о пре-

крицијама који се налазе час овде, а час онђе. Због недостатка ваљаних доказа, и поред постојања јасних индиција, оптугње често падају на суд, а преткупци и шпекуланти и даље вршију, бogaје са неосновано и противзаконито.

Друштво са правом иегодује, али истинска борба која претендије на потпуни успјех против прекришилаца закона у области промета није могућа без мобилизације свих друштвених снага. У тој борби потребно је укључити привредне организације, радије људе и грађана, као и организације друштвених самозаштите. У случајевима када је одређена особа починила прекршај, овлашћени инспектор подноси захтјев за покретање прекршајног поступка. Увијек када је захтјев основан, судија је дужан да у прекршајном поступку утврди важне правне чињенице и прекршиштељу изрече заслужену казну. Уколико противправна радња не представља кривичној дјели или привредни прекршај, то изриче казну од стране судије за прекршаје представљене завршни чин акције коју је у оквиру своје надлежности започела инспекција.

Драго Станковић

ИЗ СЛЕНКЕ НА СВЈЕТЛО

Уређује: Димитрије ЈОВОВИЋ

ЗАБОРАВЉЕНИ

Чланови градске музике су „у првом плану“ једино за вријеме празника. Послије тога их одмах заборавимо, а поготову када се расподјељују среđства.

Зар се онда треба чути што су и у Скупштини Самоуправне интересне заједнице за културу и науку остали „кратких рукава“?

СЕЗОНИЦИ

Црногорска омладинска радна бригада, састављена од републичких и општинских омладинских руководилаца, постигла је на прозијаду — Бар видне резултате.

Што ли би тек учинила да су у њу били укључени и наши омладинци, који су, позивајући се на сезону, оправдали изостанке.

ШТЕДЊА

Један телефон у организацији за вријеме одсутности руководиоца оставају је писаћем столу.

Не треба се онда љутити на раднике, јер би морали да — прије него што одговоре на честе телефонске позиве изврше кривично дјело, то јест да обију сто.

БЕСЈЕДА

Неки свештеници отпочели су да на сахарама држе, непознавши, говоре. Уместо да саставе различите, они понављају један исти говор, јер су трошкови око умножавања најефтињи.

АКЦИЈА

Око стоваришта превоза „Јадран“ у Будви

отпочело је ових дана чиšћење годинама „његовог“ корова.

Уколико се ради о акцији у циљу уређења града, никада није касно, ако не забораве да је по нове пред почетак наредне туристичке сезоне.

СРЕЋНИК

Пред љетним „налетима“ инспекцијских служби „капитулирају“ су и неке угоститељске радње.

Без обзира што смо зашли у јесен, чувени јаја на острву Свети Никола још увијек је доброг здраља, захваљујући „Кент“ цигаретама.

АРТИСТИ

Путујући циркус ових дана напустио је Будву. Неки наши су остали, иако врбовани, јер је лакше изводити циркеске мајсторије на радним мјестима, него у правом циркусу.

ПРОСЛЕК

Један странац се ових дана чуди колико имамо студената старијих година.

То му не треба замјерити, јер просјек старогодина у студенском одмаралишту „Вила Манојловић“ износи преко педесет година.

ЗАБОРАВНОСТ

У организацији агенције „Некерман“ и „Монтенегротуриста“ одржана је ових дана у Светом Стефану конференција за штампу.

Прича се да представник „Приморских новина“ није позван, јер би најбрже израчунато колико је стајала свечана вечера по једној особи.

УОЧИ НОВЕМБАРСКИХ СВЕЧАНОСТИ

ОБИМАН И РАЗНОВРСТАН ПРОГРАМ

ИЗВРШНИ ОДБОР ОПШТИНСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ ССРН, на проширео сједници, одржаној 17. септембра, којој су присуствовали и руокводиоци општинских друштвено-политичких организација, доносио је одлуку да се централна општинска прослава јубиларних новембарских свечаности одржи у Петровцу на Мору. Том приликом формиран је Одбор за прославу од 25 чланова, који сачињавају: Ненад Буђић, Миљан Радовић, Светозар Дурутовић, Драго Јовановић, Ђоко Делибашић, Бранко Иванчевић, Блажко Ивановић, Љубо Лијешевић, Милан Митровић, Рако Дулетић, Иво Калоштровић, Нико Дулетић, Урош Зеновић, Илија Медиговић, Данило Латашевић, Станко Гиговић, Никола Јовановић, Жарко Драговић, Саво Кульча, Пеко Лијешевић, Владо Станишић, Крсто Вукотић, Славка Недовић, Шпиро Срзентић и Саво Павловић. Истовремено је формирана радна група у саставу: Љубо Лијешевић, Бранко Иванчевић, Блажко Ивановић, Урош Зеновић, Милован Пајковић и Владо Станишић, са задатком да организује прву сједницу Одбора за прославу ради његовог конституирања и усвајања програма прославе.

Полазећи од утврђеног задатка да се у склопу прославе опште јубилеја 30-годишњице победе над фашизмом и 31-годишњице ослобођења општине Будва прославе још неколико веома значајних датума из недавне историјске и културне прошlosti Петровца на мору: 55-годишњица прве комунистичке општине, 50-годишњица постојања Туристичког друштва, 85-годишњица постојања библиотеке и читаонице и 65-годишњице организоване спорте активности, радна група се састала 20. септембра и у присуству секретара Општинског комитета ОКСК Будва Милана Митровића утврдила предлог оквирног програма централне општинске прославе јубиларних новембарских свечаности.

Радна група предлаже да се одржи свечана сједница Сабора општине Будва, на којој би се одржали пригодни говори, извршила подјела новембарских награда, одликовања и јубиларних плакета и одредиле делегације за полагање цвијећа и вијенаца на спомен обиљежјима. Одржала би се свечана академија, која би се састојала од recitala и програма фолклорног ансамбла, и извршило свечано отварање Друштвеног дома, те предаја пригодног поклона Библиотеци поводом 85-годишњице њеног постојања.

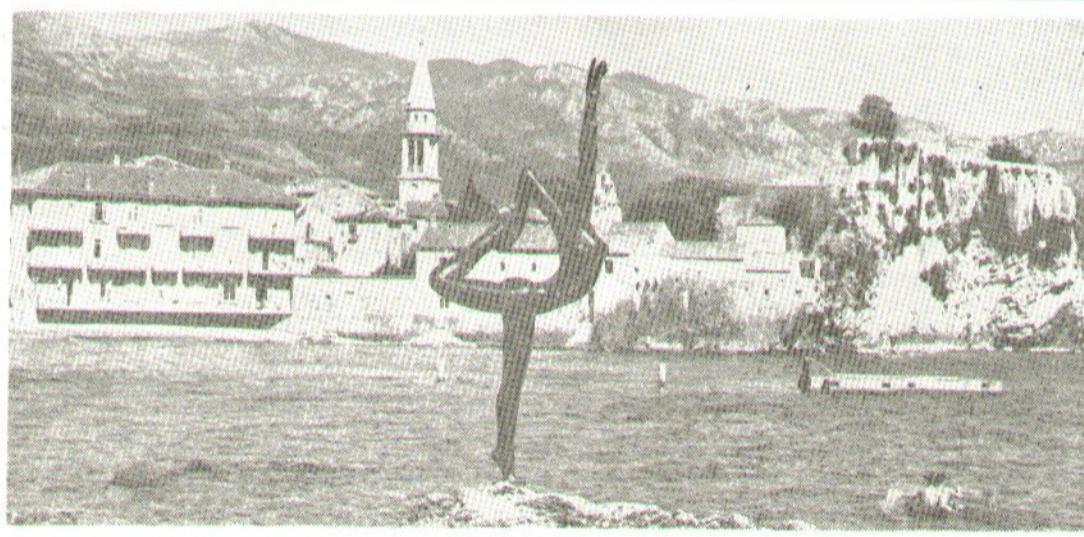
Уколико могућности дозволе, требало

би положити камен-темељац аутобуској станици у Петровцу, отворити Супермаркет у Петровцу и открыти спомен бисту Мирка Срзентића у парку школе која носи његово име, као и изградити адекватно спомен-обиљежје посвећено првој комунистичкој општини на Јадрану. Исто тако требало ћи отворити пригодне изложбе фотографија и умјетничких радова, одржати позоришну представу односно концерт и организовати слет школске дјеце, као и разна спортска такмичења, затим школске часове уз наградне теме у Будви и Петровцу. У склопу прославе организована ће се пријем за мајке палих бораца, као и донијела одлука о организовању научног скупа о петровачкој првеној комуни.

Одбор за прославу ће у циљу ефикаснијег рада из свог састава формирати Секретаријат од седам чланова у саставу: Светозар Дурутовић, Бранко Иванчевић, Љубо Лијешевић, Урош Зеновић, Станко Гиговић, Иво Калоштровић и Рако Дулетић, на који би требало преинијети одређени број обиљежења у вези цјелокупне организације и програма прославе. Предлаже се образовање Комисије за пропаганду, која би се састојала од 13 чланова, а у чији би састав ушли: Милован Пајковић, Марко Шпадијер, Сретен Асановић, Пеко Лијешевић, Владо Митровић, Милан Новчић, Владо Станишић, Драган Новаковић, Саво Грегошевић, Саво Павловић, Свето Радуловић, Павле Вујовић и Димитрије Јовановић. Требало ћи образовати и Комисије за обезбеђење финансијских средстава од пет чланова, у коју би ушли: Станко Гиговић, Лазо Шољага, Стијепо Грегошевић, Бошко Перазић и Љубо Лучић, као и Комисију за спомен обиљежја од седам чланова, у коју би ушли: Рако Дулетић, Жарко Миковић, Илија Медиговић, Саво Кульча, Марко Андровић, Саво В. Станишић, и Крсто Вукотић.

Комисија за припрему и организацију свечаности у Петровцу имала ће 14 чланова и у њу би требало да уђу следећа лица: Јово Милутиновић, Вељко Медин, Јово Драшковић, Станко Поповић, Миши Медиговић, Стојан Марашић, Бранко Медиговић, Видо Копитовић, Мило Грегошевић, Васо Шољага, Бошко Перазић, Гојко Никчевић, Ђуро Медиговић, и Иво Калоштровић. Требало ћи образовати и Комисију за спорте активности од шест чланова, у коју би требало да уђу: Војо Франичевић, Никола Лазовић, Ђоко Пејаковић, Љубо Борета, Душан Мрдак и Стево Ђоновић.

Д. Јовановић

Стари град

Конзервираће се зидине бедема

На иницијативу Мјесне заједнице Будва I, група стручњака, састављена од инжењера грађевинаца, архитекте, правника, музеалаца и техничара, потврдила је мишљење штампе, која је писала да се зидине Старог града, а поготово њихова јужна и источна страна, налазе у веома лошем стању и да бимогло доћи и до рушења зидова, који штите Стари град од жестоких морских таласа током јесени и зиме.

Група стручњака указала је на потребу доношења хитног предлога најефикасније заштите овог јединственог споменика средњовјековне урбане архитектуре на Црногорском приморју. Треба takoђе, предузети и превентивне мјере, а нарочито на зидинама према југу и истоку, који, подлокани, представљају сталну опасност од рушења и повлачења за собом и више стамбених објеката.

Стручњаци су се сложили да се израда елaborата повјери Заводу за заштиту споменика културе СРЦГ у Цетињу, чији су конзерваторски захвати познати јавности. Предложено је и издвајање средстава за заштиту Старог града. Неопходно је обезбеđити и стални фонд средстава или основати интересну заједницу за његово очување Старог града.

Станко Паповић

Мобилизациска спремност цивилног сектора

ВЕЖБА цивилних структура наше општине која је изведена почев од раних јутарњих часова дана 23. септембра имала је за циљ испробавање њиховог функционисања у припремном периоду евентуалног рата и агресије.

Након пријема одређеног знака — сигнала за почетак вјежбе, као по врпци одвијала се акција на што брзој мобилизацији снага цивилног сектора које настављају свој рад и у условима вођења све народног одбрамбеног рата, да би потом развиле акцију на спасавању, измештању и рационалном коришћењу материјалних резерви.

Започето у знаку изненаде, у раним јутарњим часовима, ово угравирање показало је да су солидно извршene припреме за општенародни одбрамбени рат велико преимућство и гаранција за успјех нападнутог како у пружању отпора агресору тако и у вођењу дуготрајног исцрпујућег општенародног рата.

Руководство Скупштине општине, на челу са предсједником Савјета народне одbrane Бранком Иванчевићем, нашло се у примјерном

року на мјесту одређеном за окупљање, где се упознало са „новонасталом ситуацијом“. Одатле се успјешно дејствовало у реализацији планова и наређења надлежних органа, као и сопствених одлука и закјучака. Одаље су давани конкретни задаци радним, друштвено-политичким и осталим организацијама на подручју општине. Извршиоци су задатке најозбиљније скватали, извршавали их у пуној мобилности и са успјехом.

Преко ове вјежбе показало се да су цивилни сектор и територијална одбрана довољни на висок ниво спремности, и то захваљујући у првом реду интензивној акцији Савјета комуниста који већ више од двије године упорно ради на унапређењу одбрамбених структура општине. То је дјело и наших радних људи — носилаца прогреса наше друштвене стварности, који нијесу жалили трудни средстава, као и увијек када је у питању општенародна одбрана, за доброти друштва, за пуну слободу коју уживамо и независност социјалистичке Југославије.

Перо Кнежевић

ЗАХТЈЕВ ИЗВРШНОМ ВИЈЕЋУ

ослобођен плаћања депозита.

Изврши одбор Скупштине општине и Управни одбор Фонда за изградњу школског центра у Будви. У међувремену, услиједиле су законске мјере о ограничењу инвестиционе изградње, које су проузроковале одлагање почетка радова, јер се из средстава потребних за подизање школе нијесу могли обезбиједити износи за депозит. И поред тога што од 1. јануара 1974. године самодопринос плаћају сви запошљени и пензионери, још нема изгледа да се у догледно вријеме приступи изградњи ове школе, уколико инвеститор не би био

Скупштина самоуправне заједнице за физичку културу

На првој сједници Скупштине Самоуправне интересне заједнице за физичку културу, одржаној 12. септембра 1975. године, за предсједника Скупштине изабран је Јово Милутиновић, а за потпредсједника Никола Радовић, Стева Ђоновић је пре дсједник Вијећа корисника услуга, а Милорад Ускоковић предсједник Вијећа давалаца услуга. Изврши одбор чине Ђуро Митровић, Љубо Борета, Војо Франичевић, Иван Кузњецов и Димитрије Јовановић. Усвојен је Статут заједнице и за вршиоца дужности секретара именован Боро Лазовић.

ПОМОЋ КРАГУЈЕВЦУ

Предсједништво општине, на сједници одржаној 17. септембра, разматрало је захтјев руководства друштвено-политичких организација Крагујевца и одлучило да се у Фонд солидарности за помоћ угроженима од поплаве, која је задесила овај град 26. августа, нанијевши му штете од преко милијарду динара, уплати износ од 50.000 динара.

КРОЗ НАСЕЉЕ „ПРАХА“

Прошло је за 10 година 558.000 радника

**БИЛО БИТО ИМПОЗАНТНО РАЗИГРАНО КОЛО
ОД ПРАГА ДО БЕЧИЋА**

И АКО ТУРИСТИЧКА сезона на будванској ривијери још увијек траје, постепено се већ своје резултати и сагледавају обриси пословања. Каква ће бити овогодишња „берба“ знаће се тачно тек крајем октобра, можда и нешто касније, али се већ сада могу правити извјесни закључци на бази упоређења с ранијим годинама.

ГОДИНЕ САРАДЊЕ, РАЗУМИЈЕВАЊА И ПРИЈАТЕЉСТВА

У туристичком насељу „Праха“ у Бечићима недавно је прослављена десетогодишњица његовог постојања.

Одмаралиште „Праха“

Истакнуто је, том приликом, да је у току протеклих година кроз ово синдикално одмаралиште прошла читава армија чехословачких трудбеника. Била је то импозантна колона од 558.000 гостију, циновско разиграно коло од Прага до Бечића.

Осврнућу се на пређени период, радници овог вриједног колектора увиђају да тих десет година нијесу значиле само ангажовање на рјешавању свакодневних задатака, већ и године братске сарадње, разумијевања и пријатељства између Чеха, Словака и Југословена. Истина, није све увијек било како треба, можда се догађало да се понедјељи и погријеши, да успостављени контакт „откаже“, па ипак — ако су то иgdje — гости су су овде били задовољни, јер у овом насељу важило је правило: да је гост — непријкосновен.

ТО ЈЕ ЊИХОВ ДРУГИ ДАН

Насеље „Праха“ међу првима се конституисало у основну организацију удруженог рада. Први су се учлали у Титов фонд солидарности. Преко синдикалне организације готово сваке године организују се излети у Чехословачку, што доприноси учвршћивању узајамне повезаности.

Уз биланс којим се могу

похвалити спада, свакако, и то што никад нијесу пословали с губитком. Стални радници, њих петнаестак на броју, настоје да одмаралиште одрже на завидном нивоу. Нијесу им потребни зидари, молери и столари — кад нешто треба да се уради, сви се прихватају послу, јер „то је њихов други дом, па га морају чувати“. Они размишљају о изградњи нових бунгалова, базена, паркинг — простора, да прошире ресторан и модернизују оног што је раније подигнуто. Ових дана у току су нови преговори са Чесима, па треба очекивати да ће се обично корисни споразум продужити.

Поринут у море, опкољен морским таласима, уклесан у каменине стијене с појасом морског плаветнила, истиче се Свети Стефан. Недалеко од њега, Школа вас мами у своје распојасано зеленило, док Будва, љеоптица јужног Јадрана, окупала свјежим сунчевим преливима, зове у своје окриље.

То више није само стари град са кријувачим улицама и средњевјековним зидинама. Ту је један нов свијет модерних архитектонских линија. Будванском пољем доминирају нови хотели, пуни привлачности и угодног конфора. Ту су и редови приватних зграда у чијим двориштима цветају најљепши црвјетови медитеранског поднебља, па осмјеси добро дошли домаћина. У вечерњим часовима звуци музике одзывају позивајући вас да с раскалашношћу дјетејта уроните у неки од многих хотела. Уз мирис мора, слушате разне мелодијеrenomiranih pjevaca iz mnogih gradova Jugoslavije. Има их за свачији укус и за свачије уво. Од народних до забавних, а највише оних које плијене омладину у студентском одмаралишту поред саме обале. У јединственом рибљем ресторану са ентеријерима који доčaraју све што је везано за море, слушате виолину која вас води далеко одавде — до по војвођанских пејзажа. Мађарски чардаш и романси разглагољију вам осјећања, те се, без и мало устручавања, препуштате тренуцима заноса, које сте у себи можда годинама потискивали. Тако, у том новом свијetu схватите да то више није само стара Будва, зидине

и окована врата која одолијевају времену, већ да је ту и тај нови свијет у који и сави жelite да uđete, јер је у њему пријатно и привлачно. То ново привукло је и становнике околних села, па су напустили огњишта својих дједова и уронили у нов живот, љеопши и удобнији, лакши и примамљивији. Овде за све има мјеста, сунце се за све рађа, пространо поље одолијева новом камену који се слаже да би никле нове зграде, и да би они који, можда, никад нијесу окусили морску воду, ту остали заувијек.

У предвечерје, кад плаже замрну а обала оживи штетачима и још увијек лијепи хотел „Аvala“ угодном музиком позива на плес, лагани повјетарац креће у шетњу на морску обалу, на околне брегове који се дижу до звијезда, зализи у стари дио града, да би се поигравао с лампионима у средњевјековном стилу, увлачи се кроз полуотворене прозоре кућа од камена, шире се по цијелој површини града, да би дао пријатну свежину ноћима послије угријаних сунца и камена.

И кад послије неколико лијепо проведених дана кренете из овог привлачног града, бацате посљедњи поглед на Могрен и Словенску плажу, које су вам у данима жеге пружале уточиште, на море у чијим сте се дубинама одмарали, на звоник старе Будве, уске улице које су вас својом тајanstvenoшћu mamiле, бацате сјетан поглед на сву ту љепоту и жалите што тако брзо напуштате град који вам је пружио топлину, који вам је донио неколико пријатних дана, какве можете само под оваквим поднебљем доживјети.

Упалај мотор, шкрипа точкова, жагор и тискање у аутобусу враћају вас стварностима и тек тада примјећујете да сте у средишту зачуђених погледа. Протурене руке кроз прозор настављају као нека порука да маша новим предјелима кроз које сте кренули.

Марија Радовић

НА ПУТУ ЦЕТИЊЕ — БУДВА

Први километри трасе

РАДОВИ НА ПУТУ ЦЕТИЊЕ — Будва одвијају се убрзаним темпом. Дионица од Заграбља до Брајића већ је „нападнута“ до Сеоца. Готови су и припремљени за постављање асфалтара први километри пута. По љутом обзочичком кршу брује „кобре“ — најсавременије машине за бушене „мина“, и, на овом, чини нам се, најтежем дижелу градилишта, из дана у дан све се јасније назире будућа широка асфалтна трaka. Како се очекује, — а то обећавају извођачи — до краја године биће асфал-

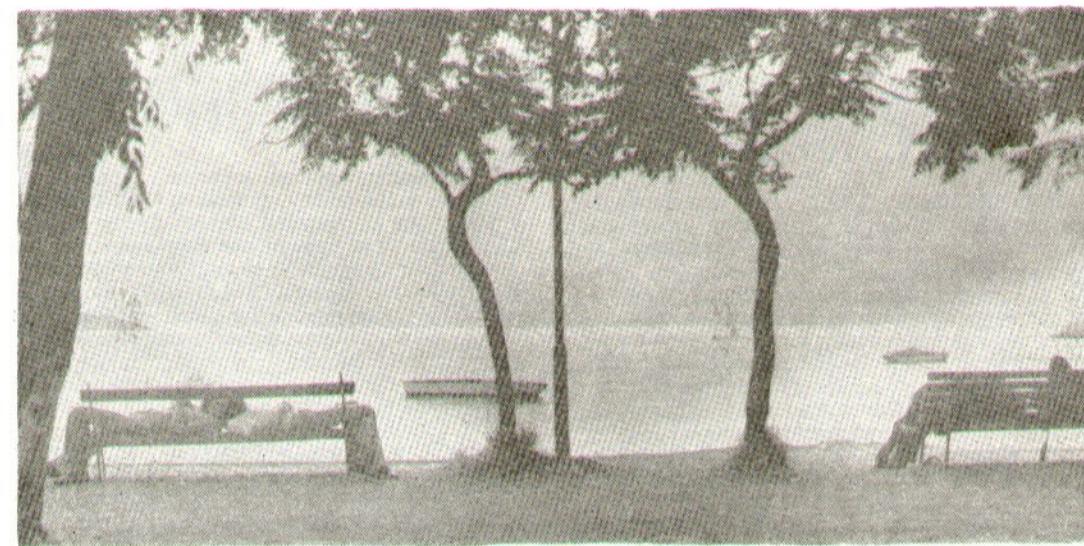
тиран пут од Заграбља до Обзовице, а то је више него трећина дионице Будва — Цетиње.

Коначно је ријешено и питање трасе од Брајића до Будве, као и њеног прикључка на Јадранску магистралу. Од многобројних варијанти стручњаци су се определили за најкраћу, најрационалнију и најефтинију. Трака ће ићи, углавном, старијим путем, уз незната одступања до споменика у Станишићима, а затим напушта старији пут да би се по-

ново у њега уклопила у Врбјешно код Мажића.

Прикључак Цетињског пута, и то је коначно одлучено послије многих полемика и нагађања, биће на Завали, на истом мјесту где се с Магистралом спаја садашњи пут. Овакво рјешење прикључка и трасе, сматрају стручњаци, не само да је најефтиније, већ је, што је веома значајно за наш туристички крај, рјешење које најмање оштећује природни амбијент.

В. С.

Јутро у Будви

ИМПРЕСИЈЕ СА ЈЕТОВАЊА

ПЛАЖЕ, МОРЕ И СУНЦЕ

Б ИЛО којим путем да прилазите Будви — оним од Котора, Петровца или цетињским серпентинама — на широком будванском пољу дочекаје вас најмножи сунце, а на пјешчаним плажама бескрајно пространство мора. У том моменту обузима вас неисказано задовољство, а разиграна машта потискује све приче и све клорисане проспекте, јер ово што вам се нуди живи је колорит, без уљепшавања а опет најљепши.

Поринут у море, опкољен морским таласима, уклесан у каменине стијене с појасом морског плаветнила, истиче се Свети Стефан. Недалеко од њега, Школа вас мами у своје распојасано зеленило, док Будва, љеоптица јужног Јадрана, окупала свјежим сунчевим преливима, зове у своје окриље.

То више није само стари град са кријувачим улицама и средњевјековним зидинама. Ту је један нов свијет модерних архитектонских линија. Будванском пољем доминирају нови хотели, пуни привлачности и угодног конфора. Ту су и редови приватних зграда у чијим двориштима цветају најљепши црвјетови медитеранског поднебља, па осмјеси добро дошли домаћина. У вечерњим часовима звуци музике одзывају позивајући вас да с раскалашношћу дјетејта уроните у неки од многих хотела. Уз мирис мора, слушате разне мелодијеrenomiranih pjevaca iz mnogih gradova Jugoslavije. Има их за свачији укус и за свачије уво. Од народних до забавних, а највише оних које плијене омладину у студентском одмаралишту поред саме обале. У јединственом рибљем ресторану са ентеријерима који доčaraју све што је везано за море, слушате виолину која вас води далеко одавде — до по војвођанских пејзажа. Мађарски чардаш и романси разглагољију вам осјећања, те се, без и мало устручавања, препуштате тренуцима заноса, које сте у себи можда годинама потискивали. Тако, у том новом свијetu схватите да то више није само стара Будва, зидине

и окована врата која одолијевају времену, већ да је ту и тај нови свијет у који и сави жelite da uđete, јер је у њему пријатно и привлачно. То ново привукло је и становнике околних села, па су напустили огњишта својих дједова и уронили у нов живот, љеопши и удобнији, лакши и примамљивији. Овде за све има мјеста, сунце се за све рађа, пространо поље одолијева новом камену који се слаже да би никле нове зграде, и да би они који, можда, никад нијесу окусили морску воду, ту остали заувијек.

У предвечерје, кад плаже замрну а обала оживи штетачима и још увијек лијепи хотел „Аvala“ угодном музиком позива на плес, лагани повјетарац креће у шетњу на морску обалу, на околне брегове који се дижу до звијезда, зализи у стари дио града, да би се поигравао с лампионима у средњевјековном стилу, увлачи се кроз полуотворене прозоре кућа од камена, шире се по цијелој површини града, да би дао пријатну свежину ноћима послије угријаних сунца и камена.

И кад послије неколико лијепо проведених дана кренете из овог привлачног града, бацате посљедњи поглед на Могрен и Словенску плажу, које су вам у данима жеге пружале уточиште, на море у чијим сте се дубинама одмарали, на звоник старе Будве, уске улице које су вас својом тајanstvenoшћu mamiле, бацате сјетан поглед на сву ту љепоту и жалите што тако брзо напуштате град који вам је пружио топлину, који вам је донио неколико пријатних дана, какве можете само под оваквим поднебљем доживјети.

Упалај мотор, шкрипа точкова, жагор и тискање у аутобусу враћају вас стварностима и тек тада примјећујете да сте у средишту зачуђених погледа. Протурене руке кроз прозор настављају као нека порука да маша новим предјелима кроз које сте кренули.

Марија Радовић

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ОД ПОБЈЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ

ЧОВЈЕК КОЈИ НИЈЕ БИО ПО СТРАНИ

СА ВЕЋ пожутјеле стра нице „Комуниста“, по свећеног такође зна чајном јубилеју — двадесето годишњици Југословенске на родне армије — гледа нас фотографија тада знатно млађег, шездесетседмогодишњег Ива Мартиновића, борца, који је од балканских ратова до 1941. године, увијек „када јој је било од потребе“, неодуступно стајао на бранику домовине, натаџајући њену груду врелом горштаком крвљу.

Од прије годину-две Иво је закорачио, „и то са обије ноге“, у девету деценију живота, али се још увијек добро сјећа давних дана, љутих битака и мука сва којаких. Често се, одвлачени и саговорнике са собом, враћа у прошлост и оживљава успомене на сaborце и другове, којих је све мање међу живима — на оне с којима се може срести једино још у сновима и сјећањима. Тада, као на бискупском платну, почну да се нижу слике борби и јуриша, и како су се, прса у прса, за бијела грла хватали. Искрсне Скадар, али није то град младе Гојковице, већ дуги ланац јуриша преко ровова испред којих се била испречила бодљикава жица. Ни Кајмакчалан није онај из књига — чинило му се: одмах ту га чека завичај, а он је био далеко и, када су најзад стigli, до њега, није био више онај у туђини сањани. Па Ѿето четрдесет-прве у Брајићима, сада окренуто ореолом легенде, било је врело од сунца и од по жара. Студено проводећем барско јутро у Пљевљима и крв која му је липтила из рана... Све то, као да је јуче било, навали, и успомене почну да се преплићу као да је у гроздници. А то није никакав кошмар: и сада, сјесени или кад се врјеме мијења, њега тиште ране с бројним ратиштима. Више од њих боли га то што међу мртвима има више познаника него међу живима. „Какви су то јунаци и другови били!“ — каже он и, као да их гледа пред собом, прича о једничким жељама и заносима. Очигледно је да он на тај начин хоће да, колико-толико, одужи дуг онима поред којих се, и у најљућим окршајима, могло бити сигурно као у самог себе, који никад нијесу изневерили, ни поклекнули.

... Многе године вучем са собом — каже он, као да се унапријед оправдава за случај да неће моћи свега да се сјети, као да њих, те године, оптужује са све љубави које су не њему већ његовим друговима остала ускраћене. — Ето, живим овде, у Сенти; равница је докле око допире, и још даље. Слабо видим, није ни чудо, али ми често из те равнице пред очима искрсну Ловћен, црногорске планине и окршаваљени албански крши.

Иво живи као колониста у Сенти. Јесен је већ позлатила њиве и његову собу и спунила миризом зрelog жита, воћа и дахом већења, а њему, ноћу, кад се пробуди, замарицу понекад завичајне горе и учини му се да су се то оне пришнујају близу његовог прозора, па га и запахну давно заборављена свје-

жина с Брајића. Тада, макар за тренутак, умину му болови, нестаје копрена испред очију и чини му се да је опет постоја онај некадашњи, који је био кадар свуда стиши — бежао никад није — и на страшном мјесту постојати.

Враћа се у мислима шездесетак година у прошлост. Као осамнаестогодишњак до растао је за пушку и, заједно с вршњацима, угледајући се на старије и сјећајући се завјета и аманета предака — да је славе освојено него измочено — прошао је кроз огњеве балканских ратова. „Било се тада младо“ — присјећа се он — „и све се могло издржати, па се све брзо и позаборављало“. А када је борба окончана, када је строј окренут „налијево-круг“, као што је до посљедњег рата увијек бивало, на чело су се нашли коморије и шићардије. Ни њему, као ни многима другима, није преостало ништа друго до да се упути трбухом за крухом. Задужио се да би купио карту за туђину, где је требало да једино што је имао — снагу својих двадесет година — уновчи на огромном тржишту радне снаге. А кад је, по доласку у такозвани „Нови свет“, замјенио сунчеву светлост блештавим сјајем карбитних лампи, доље под земљом, ко зна на којем хоризонту туђег рудника, учинило му се да се никад више неће вратити не у Будву и Брајиће, већ ни на свјетло дана. Двије године злопа-

тио се и радио, штедио и одвајао од уста — дуг и камату зеленашу да врати и коју црквицу својима да пошље а онда је опет дошло оно старо: гладни и голи треба да бране земљу. Ријечима

Иво Мартиновић

давно изговореним — „Ко је могао остати по страни?“ он је објаснио одлуку приликом чијег се доношења није тренутка није двоумио. Заједно са хиљадама рудара, дровјеца и пољопривредних радника на фармама, од којих ће многи потонути у Медовском заливу, Иво је стигао у „стари крај“ да брани његове љепоте и пространства. Гушао се са Поћорековим војницима у стравичној и славној Мојковачкој бици, га-

зио у крви до колјена преко снјегом завијане и љешевије засијаје Албаније, туговао за друговима сахранјеним на острву Виду у плавој гробници, борио се у саставу Гвозденог пуча и умало — рањен под плећком — није остало код Старковог гроба на Кајмакчалану. У Брајиће је стигао са двадесет и четири године, Албанском споменицом и двије Олимпијске медаље. Али, као и први пут, они са зачеља нашли су се, када је рат окончан, на челу.

... Зна се како се живјело прије рата и у Брајићима и у Бачкој, на добровољачкој земљи. Није то био живот, већ патња: земља за коју смо крв проливали није нам била мајка и маћеха. Тако је дошла четрдесет-прва година, април мјесец.

Капитулација бивше југословенске војске затекла је Иву у Бачкој. О одбрани нијесу мислили они који су били дужни да је организују. Свако је само о себи водио рачун — како што прије да нађе макар мишију рупу. У општем расулу маћарски фашисти су робили и пљачкали. Хортијевци су пущали на голоруки народ — мало је ко претекао од оних који су се били укрцали на дереглију да би прешли на другу страну Дунава. Ко зна колико је дана требало Иву да, бежећи сам преко поља и утрина, стигне до Брајића. Ипак, као у току читавог живота, ни тада није зајаснио. Стигао је у прави

час — да се прикључи устаницима. С пушком и тридесет метака учествовао је у познатој бици на Брајићима. Када се устанак распламсао, постао је командир чете. У пљеваљској бици — како се назива — „по силини жешћој него што је била она на Кајмакчалану, а по јунаштву бораца равна мојковачкој“ — приликом јуриша на непријатељску касарну рањен је у једну, а затим, док се пољачао, и у другу ногу! Искрварио би да није била страшна хладноћа — дрво и камен пущали су тог децембра — крв се ледила на ранима, и то га је спасло. Ицијепао је кошуљу и сам себе превио. Стигли су другови када је био на измаку снага и изнудијели га из борбе. Тако се нашао у колони рањеника која се кретала према Жабљаку. А када је стигао у родни крај, извјесно вријеме лијечио се у Паштровској Гори, затим у Грбљу, где је, послиje прележане упале плућа, учествовао у прпаду на грбљанска села Горовиће и Братешиће. Као борац теренске чете рањен је у лице — куршум му је прошао кроз вилицу. Из рата је изашао као официр југословенске народне армије и као тешки ратни војни инвалид. Крв коју је нештедима проливала уродила је први пут плодовима богатим. — „Свега имам у изобиљу да га потрошити не могу, а најважније је то што ми је срце пуно“ — каже он.

Милосав Љалић

књигу, а један примјерак враћа ООУР, односно послодавцу.

ООУР и приватни послодавци дужни су пријаве о несрћи на посулу чувати као документе трајне вриједности. Пријаве се слажу по редном броју присјећа из књиге пријава, за сваку календарску годину одвојено.

Књига примљених пријава има више подставки, а воде је заводи за социјално осигурање и инспекцијске службе инспекцијске службе књигу воде по номенклатури дјелатности и гранама привреде.

Поред књиге примљених пријава, инспекцијске службе воде књигу пријава за кажњавање, било да су поднијете јавном тужиоцу или надлежном судији за прекрађаје. Пријаве се подносе против одговорног лица у ООУР, које руководи службом општих и кадровских послова.

Према члану 120. ОЗЗР казниће се новчано од 10.000 — 300.000 ООУР и друга правна особа... ако одмах не поднесе извјештај органу инспекције рада о несрћи на посулу.

У казненим одредбама употребљен је израз „одмах“, а нормативима је предвиђено најкасније 24 сата. Израз „одмах“ употребљен је за послове хитне природе и за оне радње које се морају обавити у времену од три часа и не трпе одлагање.

Радислав Попивода

ЗАШТИТА НА РАДУ

Пошто орган управе Скупштине општине нема инспектора рада, већ ту дужност обавља шеф инспекцијске службе Радислав Попивода, обратили смо му се да нам укратко исприча на какве проблеме наиласи.

— Прекраји из области Закона о раду и радним односима су многоbrojni и разноврсни и у радним организацијама и од стране пријавних послодавaca. Овај посао захтијева да се највећи број случајева ради о лакшим повредама, које захтијевају највише по мјесец дана, а има их која касне и по неколико мјесеци!

— Сва је срећа — каже Попивода, — што се у највећем броју случајева ради о лакшим повредама, које захтијевају највише по мјесец дана, а има их која касне и теких због којих треба одлежати по пола године и више.

Заштита на раду гарантовано је право радног човјека, које му обезбеђује заједница. Унапређење заштите повјерено је радној организацији као један од задатака и функција самоуправљања. Према томе, она није само право, већ и обавеза радних људи.

Заштитом на раду заштитију се радници од повреда и здравствених оштећења. У процесу рада јављају се, појединачно и међусобно, односно људи и представа за рад, радна средина, која у себи крије разне опасности и штетности, па самим тим може проузроковати штетне последице здравствене и тјелесне. Тјелесна оштећења су најчешћи облик повреда на ра-

ду (срећом то су лаке повреде, у највећем броју случајева, где лијечење са боловима не прелази 30 дана).

Тјелесно оштећење — по вреда или, како се популарно назива несрћа на посулу — сматра се свака повреда осигураника проузрокована непосредним и краткотрајним механичким, физичким или хемијским дјеловањем, као и повреда проузрокована наглам промјенама положаја и оптерећења тijела, као и други послови везани за радно мјесто и с радним мјестом. Несрћем на посулу сматра се и повреда која се додједа на редовном путу до сталног мјеста рада и од мјеста рада до стана, односно на путу ради ступања на

рад, строго рачунајући вријеме поласка и доласка.

Радна или друга организација, као и приватни послодавац, у случају несрће на посулу, попуњава и доставља пријаву несрћи. Пријава се попуњава у општем сектору, где се води персонална евиденција. Одмах, а најкасније у року од 24 сата, пријава се доставља љекару који је указао помоћ — прегледа повријеђеног. У колико ООУР или приватни послодавац није знао за несрћу, онда је дужан да поднесе пријаву 24 сата по сазнавању и да је упише у књигу пријава несрћних случајева на посулу.

Пријава се по овјери љекару доставља инспектору рада који је, у теким случајевима, дужан да изврши увиђај уколико је обавијештен на вријеме. Инспектор рада, ако је извршио увиђај послије доставе пријаве љекару, сачиниће записник о прегледу, а нарочито ће обратити пажњу на околности, узрок и последица несрће, и о томе ће обавијестити Завод за социјално осигурање и друге заинтересоване институције. Инспектор је дужан да пријаву потпише, а у њој мора навести да ли је вршен увиђај или не, да ли је пријава стигла на вријеме, као и друге појединости потребне за осигураника, односно ООУР. Инспектор љекар доставља службено пријаву Заводу за социјално осигурање, који је уводи у

ОНИ СУ ПОНОС ДОМОВИНЕ

ТРОЈИЦА ОДВАЖНИХ

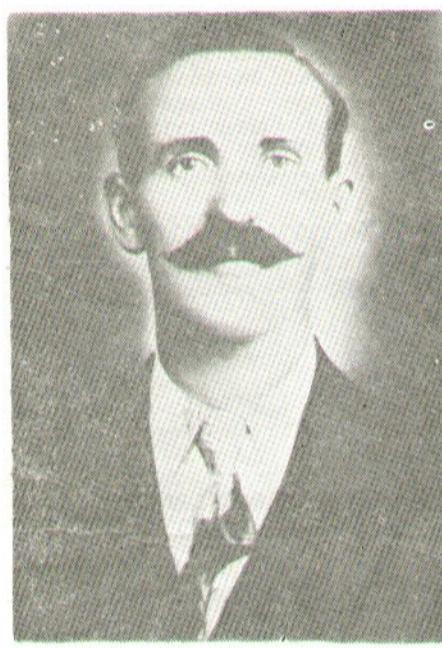
МНОГЕ породице у нашем крају одазвале су се позиву Комунистичке партије Југославије и ступиле у борбу. Стасали за пушку, већ раније политички опредијељени, били су одлучни да се до краја боре за остварење циљева Партије и револуције. И најмлађи, једва за школу дорасли постали су учесници „хода по мукама“ покрета у целини.

Многе од тих наших храбрих партизанских породица дале су огромне жртве, па и оно највредније што се могло дати. Оне од нас живих ништа не траже, али нас на много шта обавезују: да данас, тридесет година од побједе над фашизмом, њихов допринос побједи никад не заборавимо, да они продуже да живе у дјелу садашњих и будућих генерација.

Једна од таквих је и породица **Митра Савова Зец**, који је са својим синовима, Јовом и Душаном, уткан у нашу свијетлу свакодневницу.

ПРИМЈЕР МИТРА САВОВА ЗЕЦА

РОЂЕН у Поборима 1892. године, Митар Савов Зец је у родном селу засновао породицу, којој се сав посветио. Са љубављу је подизао и васпитавао своју дјелу, уважајући да његови синови не могу

Митар Савов Зец

касније, крајем марта, учествује у познатој борби на Паштровници.

У мају 1942. године Митар је пао у руке домаћих издајника, који су га предали Италијанима. Био је затворен у Будви и Вару, док су његова жена и кћерка биле на Мамули изложене пријетњама и шиканирању више од осталих затвореника. Ни Јовова смрт га није сломила, нити поколебала: у затвору и логору — храбар и постојан — млађима је служио за примјер. А крајем јуна 1943. године, међу 180 логораши из Вара, прозван је и упућен на стријељање са сином Душаном — по налогу издајника једини њихови двојици од неколико десетина заточених партизана из Маниске и Поборско-Брајићке чете.

Остајући до краја вјеран циљевима народно-ослободилачке борбе, храбро је пао изрешетан фашистичким рафалима на стријешту у Подгорици, 26. јуна 1943. године.

НЕУСТРАШИВИ КОМАНДИР ПОП — ЈОЛЕ

Од раног дјетињства и кроз читаво школовање Јово Митров Зец (рођен 1912. године) хрвоја се са животним тешкоћама. Увиђајући неправде тадашњег буржоаског друштва, формирао је свој политички став. Постојана карактера, искрен, поштен, добродушан и дубоко хуман, испољавао је љубав према сиромашним, потлаченим и обесправљеним. Службју је од 1935. године као свештеник у Славонији, друговао је и сарађивао с напредним људима тога краја, нарочито са учитељем Лазом Тихомировићем и судијом Душаном Маријаном, чланом КПЈ. Истјеченији политички мишљења и уверења, посебну активност испољавали су у „Сељачком колу“ у срезу Пакрац.

Јула мјесецу 1941. године, по директиви Комунистичке партије Југославије радио се на окупљању и повезивању напреднијих и виђенијих Славонаца, који су се испред усташког терора били склонили у Србију, са циљем да би својим угледом и утицајем допринојeli разгоријевању устанка у Славонији. Позив упућен Јову Зецу био је знак великог признања и повјерења које је он заслужио својим држањем, радом и сарадњом с напредним људима још од 1937. године. Прихватујући политику и програм Партије, одушевљен идејом устанка и револуције, он је без поговора прихватио позив Партије да у Славонији учествује у борбеним акцијама.

Пред крај 1941. године, политички већ опредијељен, Митар у тешким условима активно ради за покрет. Већ од половине јануара 1942. године, он са Душаном и Савом ступа у Будванску, а мјесец дана касније у Поборско-Брајићку чету. Дао је видан допринос и у стварању органа народне власти. У том раду — чији је покретач био Боро Илијин Станишић, организатор борбе против окупатора у бившој будванској општини прве устаничке године — Митар је неуморно улагao све своје способности, до-принео развој народно-ослободилачких одбора и њиховом све успешнијем функционисању. Већ у фебруару мјесецу те године он постаје предсједник Општинског народно-ослободилачког одбора, а мјесец дана

У септембру мјесецу 1941. године Јово Зец и Душан Маријан организују прву већу партизанску групу у том крају, и предводе је у напад на усташке жандарме у Гајију. Личном храброшћу и вјештињом они су допринојeli успјеху овоге велике акције у том дијелу Славоније. По угледу на ту успједије су и друге акције (Скендровци, Миркопље, Бучје, Каменско, Дуга Польана итд.), у којима је Поп-Јоле непосредно учествовао и њима војнички руководио, испољавајући велику храброст, пожртвовање и не-

себичност, што је његову популарност чинило још већом. Омиљен и утицајан, афирмисан кроз бројне акције против усташа и домобрана, и у заштити народа од погрома и злочина, он је постао неустројиви партизански командир, један од првих на подручју Пакраца. Као организатор партизанских јединица и утицајан политички радник, видно је допринос афирмацији устанка, ширини платформе народно-ослободилачке борбе и формирању органа власти. Од прве половине новембра 1941. године и члан КПЈ, Поп-Јоле говори на зборовима и митингима у селима пеульско-папучког краја. Ватрено и срчано објашњава народу да шта се партизани и Партија боре. Његова ријеч се слуша, вјерују му. Јер, партизански командир, Поп-Јоле, заслужено ужиша глас истинског родољуба и бранитеља народа од зликоваца.

Храбри партизански командир, Јоле је пао као што је и живио: јуначки, у јуришу на усташки пушко-митраљез код села Рогуље, крајем децембра 1941. године, да би уништио усташке зликовце и ослободио повезане људе и жене који су одвођени у логоре и на стрелишта. Диван и племеник друг, дао је живот револуцији, онима којима га је био и посветио, које је волио више од себе. Дубоко хуман човјек, прегаљац у рату и борби за људско достојанство, болни живот и слободу, прави човјек из народа који је с њим остао и у најтежим тренуцима, и последњем борбом, и јунаком смрти, потврдио је себе. Зато је син црногорског народа, првоборац и неустројиви командир остао у неизбрисивом сјећању народа Славоније у причи, у имејима улица, дома културе и школе.

Јоле Митров Зец

Живи трајно као и велико дјело партизана, Партије и Тита за које се свјесно и пожртвовано борио до посљедњег даха,

ПОМОЋНИК ПОЛИТИЧКОГ КОМЕСАРА

Душан Митров Зец рођен је 1921. године у Поборима. Четири разреда гимназије завршио је у Цетиљу, а учитељској школи похађао је у Цетиљу, Херцег-Ибаром и Пакрацу.

И поред највећег одрицања породице, Душан је готово у свemu оскуђивао. Био је један од оних бројних црногорских ћака који су могли имати тек појединачни књиги. Топли оброк и загријану собу на чуvenoj цетиљској зими могао је само да жели. Често би у опанцима — да би видио своје и да из родитељске куће узме који оброк хране за наредне дани — поткурјићи „скокнуо“ преко Бјелоша и из Коритицщу до Побора. Али, и поред тога, остао је увијек оптимиста. Марљиво је и добро учио.

Душан је, школујући се у таквим условима, упознао не само биједу и неправду, већ и путеве борбе. Прво сазнао је о класном друштву, револуционарном покрету и Комунистичкој партији добио је у Учитељској школи на Цетиљу, већ познатој по активној и борбеној организацији СКОЈ-а и снажном утицају Партије. Поечео је да чита напредне писце и марксистичку литературу. То му је омогућило отварање нових видика и повећање његову ујереност у побједу радничке класе и у бољу сутрашњицу.

Прихватујући идеје, циљеве и програм КПЈ, Душан је као млади цетиљски учитељац учествовао на састанцима васпитних група и на илегалним скуповима. Као

Душан Зец

скојевац учествовао је у штрајку цетиљских учитељаца, марта 1940. године, због чега је искључен, па је школовање наставио у Херцег-Новом и, најзад, у Пакрацу.

Диван и вјеран друг и пријатељ, на кога се увијек могло ослонити, озбиљан више него што би то одговарало његовим годинама, изразито скроман, ненаметљив, одговоран на задацима који су му појављивали, Душан је брзо израстао у политички антажовану личност.

Послије капитулације бивше Југославије и успостављања, по злу познате усташке државе, Душан се крајем септембра 1941. године, вратио у Поборе. Од почетка укључен у НОП, крајем 1941. и почетком 1942. године, његова активност дошла је до пуног изражаваја. Способан и утицајан скојевац, он доприноси формирању омладинске организације, стварању и омасовљавању Поборско-Брајићке партизанске чете у којој је обављао дужност замјеника политичког комесара. Крајем фебруара 1942. године постао је члан КПЈ.

Испољавао је особине добrog политичког радника. Неуморно је објашњавао циљеве наше борбе и револуционарни програм Партије. Заједно с Владом Лучићем, комесаром чете, подстиче морал борца, позива их да ступају у борбене редове и да се супротстављају свему што кочи развој народно-ослободилачког покрета.

У борби на Паштровници, 25. марта 1942. године, Душан је личним примјером утицао да борци пруже максималан отпор непријатељу. Следећи дана, немоћан да ишта предузме, он се мржњом гледа како пламен гута Поборе, како се пљачка и уништава тешко стечена имовина, а породице, међу којима и његова мајка и сестре, одводе у затвор.

У мају 1942. године, заједно са оцем и млађим братом, Душан је пао у руке домаћих издајника који су га предали Италијанима. У затвору у Будви био је изложен притиску и пријетњама четника. Приликом једног од бројних саслушавања код каријеријера, на везаног Душана Митрова, немоћни да пружи отпор, пала је рука четинчког издајника. У будванском затвору, и касније у барском логору, Душан није изгубио самопоуздање и храбrost. Заједно са осталим комунистима, он ради на одржавању борбеног духа и морала затвореника, подноси глад и разматра могућност за бјекство из логора. Није му се указала прилика да ту замисао оствари. Крајем јуна 1943. године, међу 180 затвореника по налогу домаћих издајника, прозван је и упућен на стрелиште са оцем Митром.

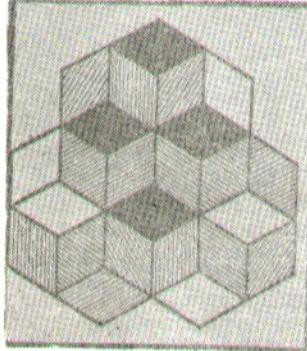
На стрелишту у Подгорици, 23. јуна 1943. године, пао је смрти храбри замјеник политичког комесара Поборско-Брајићке чете Душан Митров Зец, који се до краја живота држао као комунист.

Пеко Лијешевић

ЗА МЛАДЕ * О МЛАДИМА * МЛАДИ О СЕБИ

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ МАТЕМАТИКЕ

„ВОЛШЕБНА“ КОЦКА

КАС ШТО ВЕТЕ СЕ УВЈЕРИТИ, горњи цртеж није тешко одговарајући, пошто је у питању — оптичка варка. Зависно од тога како га посматрамо, чини нам се да је „наслагано“ шест, односно седам коцки. Окренемо ли га само за 180 степени, „добићемо“ или „изгубити“ једну коцку.

НЕОБИЧНЕ ЈЕДНАЧИНЕ

Цифре, спајајући се у бројеве с којима обављамо разне математичке задатке, образују понекад необичне и на својствен начин лијепе комбинације:

$$\begin{aligned} 1 &+ 8 + 1 = 9 \\ 12 &+ 8 + 2 = 98 \\ 123 &+ 8 + 3 = 987 \\ 1234 &+ 8 + 4 = 9876 \\ 12345 &+ 8 + 5 = 98765 \\ 123456 &+ 8 + 6 = 987654 \\ 1234567 &+ 8 + 7 = 9876543 \\ 12345678 &+ 8 + 8 = 98765432 \\ 123456789 &+ 8 + 9 = 987654321 \end{aligned}$$

Покушајте и сами да саставите неки сличан пример.

ЧОВЈЕК У БРОЈКАМА

СКЕЛЕТ НОРМАЛНО РАЗВИЈЕНОГ ЧОВЈЕКА састоји се од око 234 кости, које су међу собом повезане са 150 зглобова. У његовој крви налази се око 25 милијарди крвних зрнаца која би, ако би се „наслагала“ једно на друго, чинила „стуб“ висок 40.000 километара. Судови кроз које крв циркулише дугачки су 560.000 километара. На том „путу“ сваке секунде уништава се 10.000.000 крвних зрнаца која се, истовремено, замјењују са исто толико нових.

Иако му је јачина свега 1/240 коњских снага, срце је најизванреднији и најиздржљивији механизам на свијету. Оно се у току 24 часа стегне и рашира, односно „кудне“, око стотину хиљада пута, трошећи при томе снагу која би могла да подигне лифт за три особе на 100 метара. У току дана и ноћи кроз срце прође око 16.000 литара крви.

Човјечја плућа, састављена од 350 милиона „шупљина“, приме у себе у року од 24 сата 560 до 700 литара кисеоника. За то вријеме човјек удахне и издахне 23.000 пута, а сваког пута по осам литара ваздуха. Цјелокупна површина плућа износи око 150 квадратних метара.

Кожа човјечја не заузима више од два квадратна метра, али се на сваком њеном квадратном сантиметру налази стотину жлијезда знојница, односно два милиона по читавој кожи. На површини коже „испреплетено“ је 80 километара нервних кончића и двадесет километара нервних судова, и то само у најгорњем дијелу коже.

Бубрези су испреплетени са око 200 милиона финих каналића од којих је сваки дугачак пет сантиметара. Кроз њих се дневно профилтрира 500 литара крви.

Човјечје очи у току 24 сата „одашиљу“ мозгу око 50.000 оптичких слика.

ИСПУЊАВАЈУЋИ ПО СЛJЕДЊУ КЊИЖЕВНИКОВУ ЖЕЉУ, ОМЛАДИНА ЈЕ ОКО ЊЕГОВЕ СВЈЕЖЕ ХУМКЕ ЗАИГРАЛА КОЛО

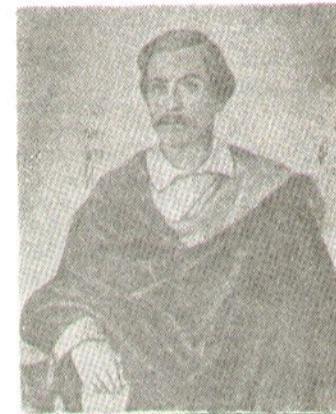
Син истакнутог државника и дипломата, проте Матије, Љубомир Ненадовић рођен је половином септембра 1826. године у Бранковини код Ваљева, где је завршио основну школу. Као четрнаестогодишњак објавио је своју прву пјесму у „Подунајци“, једином књижевном листу у ондашњој Србији. Студирао је у Прагу, Берлину и Хајделбергу: филозофију, историју, археологију и словенску филологију. Управо, он је само слушао предавања, али није изласио на испите сматрајући да је „путовање најлепши и највећа школа“. Читao је дубровачку књижевност, писао стихове и путописе, бавио се преводилачким радом.

У јануару 1848. године, уочи фебруарске револуције, нашао се у Паризу, што је утицало на његово „непоправљиво“ слободоумље и републиканско, које ће доћи до изражaja у његовом каснијем раду. Иако без дипломе, у Београду је постао професор Прве мушки гимназије у којој је некад био ђак. Са пуно елана наставио је да пише. Прва збирка стихова „Пјесме“ и спјев „Славенска вила“ обезбеђују му глас дајорог књижевника. Објавио је — и то је карактеристично за његову каснију оријентацију — превод једног антирајалистичког памфлета („Камарила“), који је био саркастична визија против краљевства уопште. Покренуо је лист „Шумадинки“.

Сматрајући још увијек да је свијет „једна велика књига“ од које са сваким кораком преврнемо по „један лист“, он је тежио да „отвори књигу свих књига“, да што више путује, па уступа уређивање „Шумадинке“ свом пријатељу Милораду Медаковићу, и одлази у Хајделберг. Београд, Лондон, Париз и Италија, где ће се срести са Његошем и где ће настати његова драгоценјена књига „Писма из

књижевник напушта службу у одлази у Беч, Минхен, Хамбург, Визбаден. Са тог путовања, које је трајало до почетка француско-пруског рата 1871. године, написао је књигу путописа „Писма из Њемачке“. Као најзначајнији плод његовог боравка у Црној Гори — где је, иако већ у годинама, пратио црногорску војску и са ратишта славо вијести у стране листове — била је његова књига „О Црногорцима.“

Љубомир Ненадовић умро је у својој шездесет деветој години у Ваљеву. Приликом сахране, 21. јануара 1895. године, око свјеже хумке у

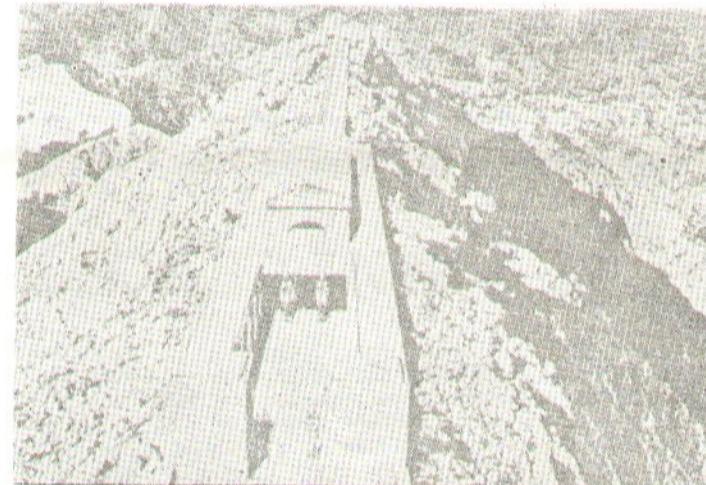
Љубомир Ненадовић у младим годинама

снијегу видјела се необична слика: омладина је играла око књижевниковог гроба, испуњавајући његову посљедњу жељу.

Цар међу бреговима

(Одломак из књиге „О Црногорцима“)

„Хоћу да вам говорим о Ловћену, о лијепом црного-

Маузолеј на Ловћену

рском брегу. Прво што путнику пред очи изађе, то је он; прву црногорску реч коју чује, то је његово име: прва стопа црногорске земље

гледао чувени Парнас; али да то не беше брег на коме је прошлост означила бистре изворе свих наука, прошао бих поред њега као поред сваког обичног брда. Узалуд сам на Парнасу трајко да видим чуда и љепоте што су поезију Јелина и свих народа на себе привукли; нема их. Ловћен је друкчији: као магнет привлачи вас к себи; с вашим погледом и вашу душу подиже на своје висине. Ниједан путник неће поред њега морем пропловити а да се не осврне и не запита какав је ово брег. Прве и после дње сунчане зраке на њему се виде; први облаци и громови од њега се крећу; после буре и олује, први комад ведрого неба њему се јави. Ноћу, мислите да се плаво небо на њега наслонило; рекли бисте да су звезде по врху његовом попадале; кад месец зализи, учини вам се да у његове стене удари, и ту се здроби и угаси. Каменити врх његов изглед као круна, као црква без звоника, као гробница белим платном покривена.

А и шта је друго тај лепи врх Ловћена, него највећа и најчуднија гробница на цејлој овој земљи? Ту је гроб песника неувелог „Горског вијенца“. Ту, на тој висини, у тој страховитој самоти, са храњен је Раде, Петар II, владика и господар Црне Горе. Громови и морски ветрови једини су који ту тишину потресају. Он је гробом својим надвисио друге. Ловћен је уздигао његов гроб више од свих гробова на овом свету, а његов гробуздигао је Ловћен више свих словенских брегова; претворио га у Олимп, у храм где се српске виле скупљају. На дну Ловћена он је угледао овај свет, и на врху Ловћена гледа га овај свет. То је планина његовог детињства, његове младости, његове поезије.

ДЕСЕТ „НАЈ“

Монт Еверест (Чуму-ланг-ма) има највећу надморску висину — 8.847 метара. Кордиљери су највећи плаински систем — висока дужина износи 15.000 километара. Са 2.730.000 квадратних километара, Арабија је највеће полуострво на свијету. Најдубље улегнуће је Мртво море — 394 метра испод нивоа свих мора у свијету. Највећа пустinja, Сахара, захвата површину од 7.770.000 квадратних километара. Котопакси у Еквадору, на надморској висини од 5.896 метара, највећи је активни вулкан на свијету. Област најчешћих земљотреса је Чиле. Највећа низија је Амазонска са преко пет милиона квадратних километара. Каспијско језеро — називају га и морем — највеће је од свих језера на свијету и захвата 395.000 квадратних километара.

Ловћен је особит и својом висином и својим изгледом; цар међу брговима, крунисан је „Горским вијенцем“. Дуго сам негда стајао и куће с неком побожношћу

ПОЧЕЛО ТАКМИЧЕЊЕ РАДНИКА ШУМАРСТВА

У Будви се, на Јадранском сајму, од 25. до 28. септембра одржава 13. такмичење радника шумарства Југославије.

Како нам је саопштено, за вријеме сусрета радника шумарства Југославије на Јадранском сајму ће се одржати више интересантних приредби. Поред теоретског дијела такмичења о пошумљавању системом „Лепенорт“, одржава се савјетовање на тему „Економика“ у организацијама удруженог рада шумарства Југославије, вршиће се демонстрације опреме и машине које се користе у шумарству и организовати више изложби и семинара.

Сусрет има такмичарски карактер. Проглашење побједника и подјела награда обавиће се 28. септембра у 8 часова на полигону Јадранског сајма.

КАЗАХСТАНИ У БЕЧИЋИМА

У хотелу „Спландид“ у Бечићима 19. септембра гостовао је познати омладински ансамбл из Казахстана. Млађи совјетски умјетници представили су се публици народним пјесмама и играма из разних крајева СССР.

Иако под дosta неповољним условима (приредба је изведена у ресторану хотела), извођачи су одушевили публику разноврсношћу профрама, богатством народне нашње и квалитетом извођења. Било је то право освјежење за око 4000 домаћих и страних туриста, колико их сада борави у хотелском комплексу у Бечићима.

КОЗМЕТИКА И ТУРИЗМ

У Будви ће се од 2. до 5. октобра, у организацији Савеза здравствених радника СР Црне Горе, одржати IV пленум фармацеутских техничара Југославије. У оквиру пленума одржава се стручни симпозијум „Козметика и туризам“, на коме ће се учесници упознati са најновијим научним достигнућима у области козметике. И пленум и симпозијум одржава се у сали „Зета филма“, а учесници ће бити смештени у хотелу „Интернационал“.

ПОКЛОН ШКОЛИ

БЛАЖО И. МИТРОВИЋ, радник из Светог Стефана, поклонио је 6.000 нових динара за изградњу Основне школе у Будви.

Управа школе „Стјепан М. Ђубиша“ и Одбор за изградњу најљепше се захваљују на поклону.

ПОДИЈЕЉЕНИ КАДРОВСКИ СТАНОВИ

Предсједништво општине Будва, на сједници одржаној 17. септембра, извршило је расподјелу стanova намијењених за рјешавање стамбених питања руководећих кадрова. Станове су добили: Др. Мирољуб Лукетић, директор Културног центра, Гојко Митровић, начелник Одјељења за народну одбрану, Миленко Дујовић, општински самоуправни правоборанилац, Драган Дашић, в. д. начелника Одјељења за унутрашње послове, Ранко Гардашевић, директор Службе друштвених прихода, Станко Гиговић, предсједник Извршног одбора, Миомир Марсенић, секретар Извршног одбора, Мр. Благоје Брајовић, начелник Одјељења за привреду и инспекцијске послове, и Др. Јаушевић, педијатар Дома здравља.

ТРГОВЦИ НА ПЛАЖАМА

Иако је сезона измаку, још увијек се на нашим плажама могу видjetи овакве сцене. Многобројни накупци, препродавци и продавци, за час отворе своје кофере и из пједеску „изложе“ своју робу. Плажама „шпартуј“ и продавачице мекика, које на врло нехигијенички начин нуде своје производе, а нијесу ријетки и трговци других прехранбених артикала и освјежaka вајућих напитака.

На слици: Једна од дивљих „трговинских радњи“

КУРЗИВОМ

На адресу организатора спортивских приредби

У НЕДЈЕЉУ, 14. СЕПТЕМБРА, послије три узастопне утакмице на страни, „Могрен“ се представио својом публици на новом стадиону „Лугови“ у сусрету с екипом „Арсенал“ из Тивта. И поред врло добре игре наших момака, гости су успјели да однесу један бод. Утакмица је била права првенstvena, фер борба, иако је било жутих картона због приговора судији, који је утакмицу, иначе, одлично водио. Но, немамо намјеру да овом приликом анализирамо игру једне или друге екипе (остаје нам само да домаћој екипи појелimo више спортске среће у будућим сусретима на свом терену), већ да укажемо на оно што се забивало изван зеленог правоугаонika у Подкошљуну.

Ова прва утакмица на новом стадиону побудила је веома интересовање грађана и туриста, домаћих и страних, којима је током септембра наша ривијера била крајата. Поред стадиона налази на домаку Словенске плаже и поред шеталишта уз њу, био је опасједнут не само љубитељима фудбала, већ и пролазицима и купачима, које фудбал толико не интересује, већ их је измамило прекрасно септембарско предвечеје у шетњу, па су, из радозналости, застакивали, посматрајући разигране момке на зеленом пољу, исто тако као што би посматрали игру шарених лептира или било какву другу појаву која за тренутак скрене пажњу шетача. Поред тога је игралиште ограђено само мрежастом жицом, која не смета погледу на ста-

дион, а како је са три стране игралишта слободан пролаз — улица која води од Будве за Бечиће и обрнуто и стаза поред стадиона којом се купачи морају враћати с плаже према хотелима и насељу Подкошљун — то је нормално да су пролазници морали и погледати што се догађа на стадиону. Међутим, тај поглед је многога стајао десет динара непредвиђених трошкова, јер је тога дана толико износила „друмарија“ на шеталишту поред Словенске плаже. Око игралишта кружили су „редари“ с блоко-„карата“, категорички захтијевајући од пролазника да купе карту или да се не задржавају на том дијелу пута. Многи, су, нарочито странци, да би избегли непријатности, одмах посезали за новчанике и куповали „улаџнице“. Међутим, највише је било оних који су на себи имали купаће гаћице, а поznato је да се голи не може свући, па су морали или да узмичу пред „редарима“ или да се упуштају у непријатна објашњења. Они упорнији су једноставно одбили да купе „улаџницу“, јер, у ствари, нијесе унigdje ни ушли, већ пролазе улицом — шетају. Тада би „редар“, чија је сујета „увријеђена“, мијењао тон разговора и, умјесто: „Молим, улаџнице за преглед!“ сlijedilo би: „Мошчи или пролази даље од игралишта!“ Уколико би се дотични и даље опирао, није се устезало ни од насиљног истискивања, гурања и жучних расправа!

Дакле, заиста непријатне сцене, а још непријатнији коментари оних који су ово посматрали наизглед незаинтересовано. Знамо да немамо доволно спортских објеката, да нам је потребан новац да бисмо их имали и да одржавамо оно што већ имамо, али ако све то морамо стварати на овакав начин, и ако на спортским приредбама морамо гледати овакве сцене, онда је боље да их и — немамо! Мишљења смо да би организатори спортивских приредби требало да размисле о томе докле се може ићи у убирању прихода с једне утакмице. Сматрамо да је боље да се прикупи која десетина хиљада мање само да се не прекардаши. Јер, туристичко смо место, па на госте остављамо још утиске. А лош глас далеко се чује.

САОБРАЋАЈ У СТАРОЈ БУДВИ

Од Илира до Венеције

ПРВИ становници Будве, Илири нијесу градили значајне саобраћајнице које би биле подесне за превоз путника и робе на већим релацијама. Он се у то вријеме одвијао углавном морем.

Римљани су први на источној обали Јадрана пробили пут који је ишао од Аквилеје обалом римске провинције Далмације и преко Грбља стизао у Будву, одакле је продужавао за Скадар и Драч. То је био солидан колски пут од плоча постављених на претежно каменим подлогама. Средина му је била нешто испуњена да вода отиче, а његовом дужином били су постављени миљокази. Градњу овог пута диктирали су, у првом реду, поред економских, одбрамбених интереса империје ради заштите од разних народа који су продирали са сјевера према мору. С неколико вертикалних праваца пут је био повезан са оним који је пролазио кроз Панонију и спајао обале и луке са Задејем. Од Драча су водила два пута: „Виа Трапија“ преко Апулија за Рим и „Виа Егнатија“ преко Окрида и Солуна за Цариград.

Након пропасти римског царства слабо одржавани путеви су се претварали у караванске стазе којима је Будва била повезана с Котором уз море, са Албанијом, као важна раскрасница, и са средњовјековним путем „Виа ди Зента“. Три његова крака — из Будве, Котора и Бара (преко Сутомора) — ишли су према Цетињу и негде из њега сједињавала се у један који се близу развалина Дукељ спајао с краком који је полазио из Дубровника према Брскову, Пећи, Призрену и Косову, где су се налазили познати „тргови“ и рудници сребра. Будва је, као једно од почетних

места овог пута, имала посебно значење у дубровачкој трговини. На основу будванског средњовјековног статута можемо се увјерити да је каравански саобраћај за Будване представљао значајан изврш прихода. Како је, међутим, он служио само за превоз терета, то су Будвани за путовања на даљим релацијама морали изнајмљивати коње, укупно имајући их сами нијесу имали. Одредба статута било је предвиђено који општински службеници, када иду на пут, имају право на коње и момка и колике су им биле дневнице. Путовања коњем била су напорна и опасна, па су се Будвани служили средствима поморског саобраћаја, поготову што су циљеви њиховог пуговаша, укључујући трговину, Биле Албанија, Далмација, Дубровачка Република, Лужна Италија, а касније и Венеција. За хитна путовања морем на крајим релацијама будванска општина, а у касније вријеме и неки племићи, као на пример Розе, имали су фрегате са по десет и више весала.

Будва је у средњем вијеку била важно поморско и трговачко насеље, јер су тадашињи властодржици били утвђени на бродове Будве, Улциња и Котора. Град је имао и бродоградилиште. Поред су Турици заузели Бар и Улцињ, значај Будве је порастао, што је допринојело јачем развоју трговине и бродарства. Како у Будви до тада није постојalo луке, већи једрењаци пристајали су уз дрвне понтоне на Словенеску плажу и што можемо се увјерити на основу неких старијих слика. Чињеница је, такође, да су се Будвани у то вријеме бавили и гусарењем. Сачуван је помен да су 1359. године три пирата из Будве била осуђена од Великог вјенча у Дубровнику да буду осљепљени, што је и учињено.

Н. Вучковић